

1752.

1. Freyer, Joannes Carolus Haurian : De litho phonia seu gestatione capri non ignominiosa. Commentatus, Actibus, bus acbitibus praenotata.
2. Lachmannus, Adamus Haurian : Ad novellam C. XLVI. De controversia, nata ex Sacrasum Literarum Cessione in synagoga Indicis, compositaque per Sabinianum Imperatorem disputatio.
3. Haurian, Fridericus Gellius : De eo, quod iustum est circa abusum rerum corporaliu[m] libitum atque illi-
tam.

1753.

1. Freyer, C. Fr. Carolus Haurian : De contributione consanguineorum occisionis et solvendum Woregt-
dem, vulgo Stnd, ad illustrationem juris Gimbri-
Lobuch ducto, Lib II. c. ²⁷ ~~27~~ Meletema IV.

1753.

2. Haue, Philippus Fridericus: An Imperatorem Rom. Germ.

et principum ecclesiasticorum numero eligi quid
impediat?

1754.

2. Bicorn, Amicus Christianus: De compensatione in

concursum creditorum

1758.

1. Christianus, Wilh. Ernestus: De potestate Summi Imperatoris
circa legem naturalem.

2. Winklerus, Carolus Fridericus: De jure circa flumina.

3. Winklerus, Carolus Fridericus: De restructa generalitate
juris Germanici universalis provocentem in fun-
data intentione omnino constituenti.

7. Winklerus, Carolus Fridericus: Triga exercitationum
ad jus Lubecense

1759.

1. Horn, Amundus Christianus: De alienatione bonorum hereditarium in casu, ubi fructus licere de iure disponere possunt, jure vero Hamburgensi licita.

2. Mielck, Joannes Bertramus: De sanctitate Legatum

1766.

Kocherius, Jacobus: De modo probandae nobilitatis gentilitiae per loculorum insignia atque inscriptiones

1767.

Schuetz, Philippus Wilhelmus: De ultimis indorsatoris litterarum cambialium, omnium indorsantium, nec non remittentis, in eo ipso transactis mar. actibus, deque obligatione et culpa praestatorum

1767.

1. Horn, Amundus Christianus: De jure hypothecae tacitae

1762

2. Winklerus, Carolus Fridericus: De fundamentis praedictio-
nis, quo jure Lubecensis gaudent, in successione
liberi fratrum Germanorum praefatibus unilateralibus.

1764.

1. Christiani, Wilhelmus Innesius: De definitio^{is} justis
partium philosophiae practicae limitibus. pars. I
2. Torn, Amadeus Christianus: De jure retentionis in
concursu creditorum

1766.

2. Vetter, Joannes Fridericus: Meditationes de jure
3 restringendi libertatem conscientiae, quibus praedictio-
nes. . . . indicit.

1767

1. Winklerus, Carolus Fridericus: De Dispositione usufructu-
aria matris virtuali ex jure Germano specificatione
Lubecensi.

1767.

2. Gerdandem, Joannes Gustichius: De reo non absolvente,
etiam si actor probatione defecerit.

1769.

Gerdandem, Gustichius: De praescriptione numeri chronographici

1770.

1. Fricke, Joannes Neunius: De moratoris necessitate
iuris tam publici quam privati, libulae praec-
lectionum praemissae.

2. Gerdandem, Joannes Gustichius: De testamento iudici per pro-
curatorem ad acta exhibitio.

3. Mellmann, Joannes Victorius: De interpretatione legum
Romanarum praesertim Codicis repetitae praelectionis.

4. Mellmann, Joannes Victorius: Meditatio ad legem 5
C. de donationibus, qua simul praelectiones
per hanc habendas significat.

1712
1713
1714
1715
1716
1717
1718
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739
1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1750
1751
1752
1753
1754
1755
1756
1757
1758
1759
1760
1761
1762
1763
1764
1765
1766
1767
1768
1769
1770
1771
1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800

4152/1/8

JOHANNES CASPAR HENRICI
DREYER, R. G. S.

DE

LITHOPHORIA

GESTATIONE ET ALIIS MORBIDIS

COMPOSITIS

IVRIS CRIMINALIS GERMANICI

LECTIONIBVS AC TYPALIBVS

IN ACADEMIA CHRISTIANO-ALBERTINA

FRANCOFURTI

MDCCLXXII, TYPIS MARTINIANIS

ANNO MDCCLXXII

22
Pri. 3. num. 11.

DISSERTATIO INAUGURALIS 1752, 3
DE
EO, QUOD JUSTUM EST, CIRCA
ABUSUM RERUM CORPORALIUM
LICITUM ATQUE ILLICITUM

QUAM
DEO ADJUVANTE

7. 200.
ET
ILLUSTRI JURISCONSULTORUM ORDINE
DECERNENTE

IN ALMA CHRISTIAN-ALBERTINA
MAGNIFICO PRÆSIDE
D. FRIEDERICO GOTTLIEB
STRUVIO

ACADEMIÆ VICE-PROCANCELLARIO, CONSILIARIO
JUSTITIÆ, PROFESSORE ORDINIS JURIDICI PRIMARIO,
FACULTATIS p. t. DECANO

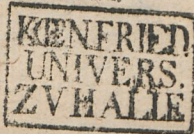
AD SUMMOS IN UTROQUE IURE HONORES
DOCTORALES OBTINENDOS

AD DIEM VII. JANUAR. M DCC LII.

PUBLICICE TUEBITUR

FRIDER. CHRISTIANUS SCHILHORN
LAIENB. ESCHBURGENSIS.

KILIIÆ,
LITTERIS GOTTF. BARTSCHII, ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO INAUGURALIS

DE

EO. QUOD JUSTUM EST. CIRCA
ABUSUM RERUM CORPORALIUM
LICITUM ATQUE ILICITUM

DEC. ADJUVANTE

H. FUSTI - JURISCONSULTORUM ORDINE

IN ALMA CHRISTIANA ALBERTINA

MAGNifico Praeside

D. FRIEDRICO GOTTLIEB

STRUVIO

ACADEMIE VICE-PROVINCIAE PRAESIDE

INSTIT. PROFESSOR. ORDINE JURISCONSULTORUM

ACADEMIAE PRAESIDE

AD SUMMOS IN IURIS HONORES

DOCTORALES OBTINENDOS

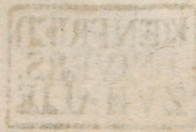
AD DIEM VII JANUARII MDCCLXXII

PUBLICAE TERTIUM

FRIEDR. CHRISTIANUS SCHILHORN

LAUREN. RECHENBERGERI

ALBERTINA
MAGNIFICENTIAE ACADEMIAE

0011

* * * * *

Thesis I.

Inter proprios *Dominii* effectus est *usus & Abusus rerum* suarum, qui cuilibet domino, ex naturali æque ac civili facultate, sub *congruo* tamen *Legum temperamento* permixtus habetur. Titii *jus privat. Lib. III. cap. 6. num. 1.* Id quod dilucide exponit Constantinus Imperator in famosa illa constitutione, quæ refertur in *L. in remandata 21 Cod. mand.* Ex quo Doctores hanc inducunt regulam: *Quilibet dominus est liber rerum suarum moderator atque arbiter.* Cujus axiomatis ratio redditur in *L. 9. Cod. de Judicis.* ibidem enim Arcadius & Honorius Impp. asserunt, quia *omnino justum est; sua cuique committere.* Et pariter concludit Jctus in *L. 2. ff. si a parente quis manum,* quod *iniquum sit, ingenuis hominibus non esse liberam rerum suarum alienationem.*

Th. II.

In his nimirum duobus fundamentis *usu & abusu rerum*, tota *libertas dominii* consistit, quæ partim in libero exercitio administrandi & alienandi res suas & pro lubitu in quoscunque conferendi, juxta *cap. 4. X. de sepultura;* partim in plenissimo usu & fructu, omnia emolumenta percipiendi, se exserit, prout hæc omnia in uno contextu exhibet *L. 6. §. fin. Cod. de secund. nupt.* ibi: *Erit itaque licitum utriuslibet parti, quæ fidejussionem præbuerit, si sibi commodum esse perspexerit, his rebus mobilibus uti frui, eisdemque*

A dare

dare mutuo, vel obligare vel vendere, ut ex his maxime liberi acquirere possint materno affectui sine suo incommodo deservire. Nec minus rebus corporalibus uti atque abuti, sed eadem potestate, etiam circa res incorporales ac jura sua dispo- nere, ut illa vel conservare, vel etiam in favorem alterius remittere queat, prout ipsi visum fuerit, cum quilibet be- neficiis suis de jure competentibus renunciare queat. L. pen. Cod. de pact. uti diserte exponit L. 46. ff. de pactis. ubi ita con- cluditur: Cum liceat sui juris persecutionem, aut spem futura perceptionis deterio- rem constituere.

Th. III.

Sunt hæc
vocabula
invicem
correlata.

Sunt vero hæc vocabula *usus & abusus* invicem cor- relata, atque unum alterum explicat; unde, *quidquid in usu domini non continetur, illud in abusum devertit.* Quod utrumque tamen domino liberum manet, atque ex natu- rali libertatis jure promanat, quippe quæ proinde recte describitur. quod sit: *naturalis facultas, ejus quod cuique fa- cere libet, nisi vi aut jure prohibeatur.* juxta L. 4. ff. de stat. homin. §. 1. Inst. de jur. person. Eademque ratio naturalis non saltem liberum agendi arbitrium circa personam; verum etiam liberam disponendi facultatem circa res atque bona complectitur.

Th. IV.

Alterum
juris axio-
ma,

Ex hoc porro fluit alterum juris axioma: *Quod ne- mo sibi eam legem dicere possit, a qua non queat recedere.* Tra- ditur hoc in L. 22. §. 1. ff. de legat. 3. Et quamvis illud di- cterium potissimum ad casus ultimarum voluntatum per- tineat, ita, ut voluntas hominum ambulatoria, usque ad extremum vitæ spiritum esse dicatur, juxta L. 4. ff. de adi- mend. vel transf. legat. Attamen ex paritate rationis, ad omnes

omnes indifferentes actus referri potest, ita nimirum, ut sola destinatio mentis neminem obliget, sed possit consilium suum mutare, variare, vel etiam coeptum semel negotium suspendere, aut penitus tollere, prout libitum ipsi visum fuerit, quia lex, quam quis sibi ipsi imposuit, efficaciam nullam habet, quamdiu personam propriam non egreditur. arg. L. 7. §. 8. ff. de donat. int. vir. & uxor.

Th. V.

Fundamentum hujus *Libertatis dominicæ*, quæ in utendo & abutendo rebus creatis tam animatis quam inanimatis nec non iis, quæ ad imitationem vel supplementum naturæ, arte ac manu factæ sunt, consistit in *concessione Summi Numinis*, cui *originarie* dominium hujus universi competit, atque ex benigna sua voluntate hanc facultatem *derivative* in homines contulit, ut rebus istis ad necessitatem, utilitatem ac commoditatem vitæ suæ conservandam uti & abuti queant. Id quod partim ex principiis *rationis*, partim ex principiis *revelationis*, in Scriptura sacra patefactæ, satis demonstrari potest. Cum enim ea sit corporis humani conditio, ut adsumtis extrinsecus rebus indigeat, quibus nutriatur, & sese contra vim frigoris atque caloris defendat, vel etiam aliis vitæ subsidiis opus habeat, quibus ista commodior reddi, atque ad felicitatem humanam instrui queat. Hoc ipsum vero sine usu & abusu rerum fieri non possit; utique exinde naturali ratione recte colligitur, Deum Ter optimum maximum, qui vult hominem conservari, eundem quoque media adprobasse, quæ ad hunc finem obtinendum sunt necessaria. Unde porro consequitur, voluisse pariter divinum Numen, quod homo alias creaturas ad usus

sus suos adhibeat, quin etiam multas earundem destruat, quia alias utiles esse non possent. Neque solum id obtinet circa vegetabilia, & quæ citra sensum corrumpuntur, verum etiam circa innoxia animalia, quæ utut cum dolore moriantur citra peccatum, tamen ab homine occiduntur, ac consumuntur. Puffendorff. *de offic. homin. & civ. cap. 12. th. 1.* Imo, cum pleræque res ita comparatæ sunt, ut non possint pluribus usum communem atque inexhaustum præbere, utique necessum erat, a communione istarum rerum primæva discedere, proprietatem illarum tacitis quibusdam pactis, & mutuis quasi permutationibus inducere, adeo, ut quod quisque de illis rebus usu consumtibilibus occupasset, sibi haberet, aliosque ab usu & abusu illarum excluderet, uti evenit in frugibus terræ & arborum, alioque vitæ necessario instructu. Grotius *de Jure belli & pac. L. 2. cap. 2. th. 6.* Plenius adhuc hoc ipsum declarant atque divinam voluntatem dilucide exponunt Sacræ litteræ. Ubi nimirum ipse Deus statim a mundo condito, atque, iterum mundo post diluvium reparato, jus in res creatas ad victum & amictum necessarias atque utiles, terram ejusque fructus & omnes bestias humano generi subjecit, & liberum eorum usum atque abusum concessit, prout declarant Textus Genes. cap. 1. v. 26. 29. 30. item cap. 9. v. 2. in quo ratio & revelatio optime conspirat Buddei *Theol. moral. Part. 3. cap. 3. th. 14.* Struvius *Synt. feud. cap. 1. th. 1.*

Th VI.

Norma & moderamen usus & abusus.

Sicuti vero in omnibus rebus, certus modus atque finis præscriptus est, quem ultra citraque rectum non potest consistere, ita facile apparet, *usum* illum atque *abusum* rerum suarum, normam suam legalem accipere debere, ut proinde

proinde partim *licitus*; ac jure *permiffus*, partim *illicitus*, ac jure *prohibitus* habeatur. Quanquam enim nemo dominorum uti re sua aut etiam abuti prohibeatur, adeo & conditionem rerum suarum aut meliorem, aut etiam deteriorum reddere queat, licet hoc cum incommodo quodam alterius contingat, uti casum refert *L. 24. § fin. ff. de damn. inf. L. 6. Cod. de servitut. & aqu.* Attamen hoc eatenus saltem obtinet, quatenus dominium in naturali suo statu ac libertate spectatur. Secus autem res se habet, quando idem in statu civili consideratur, ubi *Lex & conventio* illud restringit, ne forte nimia atque illimitata libertas, aut ad injuriam alterius, & detrimendum juris illius quaesiti, aut in noxiam publicam devertat. Seldenus *de mari Claus. Lib. 1. cap. 5.* Ad quod concludit communis DDrum Regula licitum coarctatur, ut: illicitum evitetur juxta *L. 3. §. 1. ff. de susp. et. tutor.* Eodemque spectat assertum Juris Consulti in *L. 40. § 1. ff. de damn. inf.* ibi: quia honestus modus servandus est, non immoderata cujusque luxuria subsequenda.

Th. VII.

Est nimirum *usus & abusus* rerum suarum de genere *Usus & ab-* illorum, quae saltem *permissa* dicuntur, atque idcirco *usus est, de-* traria lege vel pactione constringi possunt, ne ultra *genere* dum evagentur; ubi vero talis non exstat, ibi in libero *permissio-* agentis arbitrio est positum, quid de re qualibet velit *rum.* disponere. Puffendorff. *de Jure Nat. & Gent. L. 1. cap. 5. §. 15.* Ita lex non praecipit, ut quis re sua ipse utatur vel abutatur, sed potest vel usum rerum suarum penitus negligere, vel etiam aliis concedere; uti casus in pecunia otiosa relicta, ut eandem praesidii causa, quasi in deposito proprio habeat.

habeat. *L. 79. de legat. 3.* nec non in usu & fructu aliis in re sua collato se exlerit, *pr. Inst. de usufr.* Lex ergo atque conventio usum atque abusum rerum cuiilibet domino, quasi in medio relinquit, ut inde sit communis pro libertate dominica præsumptio, atque eadem tamdiu operetur atque in iudicio tam petitorio quam possessorio sit attendenda, donec contraria restrictio ab allegante legitime fuerit probata. Ideoque hoc utendi & abutendi arbitrium, merito ad res meræ facultatis pertinet.

Th. VIII.

Fundamentum moderaminis civilis.

Fundamentum autem huius moderaminis civilis, quo dominium privatorum quoad liberum usum atque abusum rerum suarum ad certos fines revocatur, est *Dominium Summi Principes* in republica, ut vocatur, *supereminens*; vi cuius princeps de bonis subditorum suorum pro *saluta publica* omnino disponere potest, dirigendo eorum usum ad publicam & communem reipublicæ suæ utilitatem. Nec non prohibendo e contrario abusum, quatenus ille reipublicæ noxius existit, *Vinnius Comment. ad Instit. §. ult. de his, qui sui vel alien. jur.* Et quidem sustinet hoc fundamentum nexus ille socialis, qui non minus inter principem & subditos, quam etiam inter concives invicem intercedit, atque totam reipublicæ compagem constringit. Unde quilibet ex natura atque indole societatis civilis obligatur, ut circa dispositionem rerum suarum ita se gerat, ut utilis communi societati existat, suum cuique tribuat, nemini jus suum quæsitum detrahat, imo aliquando de jure suo privato aliquid remittat, si necessitas atque utilitas communis hoc exigat. *Thomasius Jurispr. Div. L. 1. C. 1. §. 128.* Nam & reipublicæ aliquod dominium in bona

bona singulorum civium est tribuendum; quod tamen privatorum dominia non tollit, sed tantum illis supereminet, illaque limitat, atque ad utilitatem communem dirigit. Quæ tamen directio, cum maximi sit momenti, modumque ordinariæ potestatis transcendat, inde non tantum cum summa præcautione, ne in despoticam quandam tyrannidem atque injuriam subditorum degeneret, neque ab alio, quam qui summum in republica regimen gerit, est exercenda; ab eo nimirum, in quem singuli ex pacto tacito jus transulerunt, ut omnium atque singulorum rebus pro communi bono, invitis etiam singulis, uteretur. Huberus *de jure civitat. L. 1. Sect. 3. c. 6. num. 37 & sequ.*

Th. IX.

Ex hisce igitur præsuppositis duo possunt induci Con- Confecta-
 sectaria; Quorum primum hoc est; *Potest quis abusi re sua,* ria duo.
sed tamen providendum, ne privati rebus suis ita abutantur,
ut inde publico noceatur. Siquidem hoc officio boni civis
 adversum agit, qui colere societatem, non destruere de-
 bet, prout bene monet Vinnius in *Comment. ad Instit. tit. de*
his qui sui vel alien. jur. §. ult. in not. Ex hoc secundo ulte-
 rius consequitur: *Quod ille, abusus facilius permittatur, qui*
alterius utilitatem in republica promoveret; prout recte con-
 cludit. Hoppius in *not. ad d. §. fin. Instit.*

Th. X.

Cum vero objectum dominii sit latius, atque in sensu Objectum
 generali tam personas, quam res complectatur; Siquidem Dominii.
 etiam abutimur verbis *L. 41. ff. de pecul. L. 2. §. 1. testam. qu.*
aper. L. 1. §. 1. ff. ad municipal. L. 15. ff. de V. S. Non placet
 omnes species *abusus* transire, cum hæc opera partim nimis
 longa

longa, partim supervacanea foret; Siquidem hæc juris materia in pluribus causarum figuris jam ab aliis fuit occupata, prout de abusu privilegiorum Leiseri *meditationes* de interitu privilegiorum. De abusu juramentorum. Ayreri & Bodini, de *pænarum humanarum abusu*. Fischeri de *abusu appellationum*. Hugonis & Oldekoppij de *abusu torture*. Ibidem Bodini de *abusu cessionis bonorum*. Möllenbeccii de *abusu juris*. Griebneri & Stryckii, nec non aliorum scripta plenius extant, quibus superaddere aliquid non gestio.

Th. XI.

Thema
proponi-
tur.

Idcirco, ut nos intra metam Disputationis contineamus, saltem de *abusu rerum corporalium* (tam animatarum, quam inanimatarum, eoque vel *licito* vel *illicito* in presenti tractatione agemus. Atque hujus meditationis *moralitatem* defendit communis Jctorum regula: *Quod abusus non tollat usum*, ut proinde *usus* juxta *abusum*, & vice versa, *abusus* juxta *usum* suo modo possint invicem confitere; Siquidem juxta alteram regulam juris Canonici: *Utile per inutile non debet vitari*. Sicuti declarat *cap. 37. de Reg. Jur. in 6to*. At porro *utilitatem* politicam asserit inclitum Justiniani effatum, quod traditur in *§. ult. Instit. de his qui sui vel alien. jur.* nimirum, *quod expediat reipublicæ, ne quis re sua male utatur*. Intereft igitur fines tam *usus* quam *abusus* certos statuere, ut cuilibet justus atque injustus, liciti atque illiciti norma tam naturalis quam civilis juris adpareat.

Th. XII.

Vocabu-
lum abusus
est æquivo-
cum.

Est autem vox *abusus* æquivoca, & tam in bono, quam in malo sensu accipi potest. In relatione vero specifica ad nostrum Dissertationis thema vocabulum *abusus* non in sensu lato adhibebimus, sed saltem ad *res corporales* restringimus,

mus, quatenus scilicet Libertas Domini circa abusum illarum se exferat; Quem idcirco non tam describere, atque certa quadam definitione, vel potius descriptione complecti, quam potius exemplis declarare animus est, juxta indolem nostræ jurisprudentiæ, quæ finem magis practicum quam theoreticum intendit.

Th. XIII.

Contingit vero *abusus* rerum corporalium duplici modo, videlicet, vel *deteriorando*, vel penitus *consumendo*. Idque rursus vel ita, ut res *penitus intereat*, vel ita, ut res in aliam speciem *transformetur*, & ita quodammodo naturam surrogati subeat, atque ideo alia, non *re ac corpore*, sed tamem specie fiat. v.g. Si quis ex sylva faciat agrum, aut ex lacu aut stagno faciat arvum, pratum vel hortum; vel si alio modo ex dominio & numero rerum suarum propellat, uti fit in *derelictione* atque *usucapione*. Declarat hoc ipsum *L. 21. ff. de hered. petit.* ibi: *deperditum intelligitur, quod, in rerum natura esse desit; diminutum vero, quod usucaptum esset, & ob id hereditate exiit.* Similiter in *L. 63. §. fin. ff. pro Soc.* dicitur: *intercunt, si conditionem suam mutaverint.*

Abusus rerum fit duplici modo

Th. XIV.

Fit porro *abusus* per *remissionem jurium circa res competentium*, nec non per *impositionem oneris*. Quo quidem modo qualitas rerum naturalis non immutatur, verum conditio civilis alteratur, ac pretium rerum imminuitur, atque per hoc nostro patrimonio aliquid decedit. Conf. *Michaelis de deteriorat. proleg. n. 44 & sequ.* Utraque vero facultas pariter ex jure domini atque ex libera rerum suarum

Abusus fit per remissionem jurium atque impositionem oneris.

B

rum

rum dispositione dependet. Althusii *Dicaeolog. Lib. 1. cap. 140.* Vnde testator, quamdiu vivit, ambulatoriam voluntatem habere dicitur usque ad extremum vitæ spiritum, secundum *L. 4. ff. de adim. vel transfer. legat.* adeo, ut destruendo ædes vel transformando in aliam speciem, usufructus ædium legatus habeatur extinctus, quia res civiliter interiisse dicitur; Pari modo etiam gravare usufructuarium, imposito onere potest, ex libero nimirum domini ac proprietatis suæ jure, juxta *L. 12. ff. quib. mod. usufr. amitt.*

Th. XV.

Instrumentorum
abusus.

In specie *Instrumentorum sit abusus* per Cancellationem, lacerationem, scripturæ inductionem, per lineas transversales, & simili modo; quibus modis vis illorum probatorialis infringitur, in qua ratio illorum formalis consistere dicitur. *cap. 10. X. de fid. instrument. cap. 11. X. de probat. L. 14. Cod. de fid. instrum.* Quod quidem in propriis instrumentis domino licitum habetur. Unde testamentum per Cancellationem consulto factam rumpi dicitur. *L. 1. §. 3. ff. de his quæ testam. del. L. 11. §. ult. ff. de bon. poss. sec. tabul.* Pariter quando creditor debitori suo chirographum cancellatum reddiderit, debitum tacite remissum atque extinctum intelligitur. *L. 2. ff. de pact.* At vero circa aliena instrumenta hoc æque licitum non habetur.

Th. XVI.

Fine sab u-
sus liciti.

Ut vero in moralibus omnia ex suo fine legitimo æstima-
manda sunt, quippe qui affectum agentis declarat, ac
proinde imputationem actionis moralem multum inter se
distinguit; Ita quoque diverso respectu abusus rerum uno
modo licitus, altero vero illicitus haberi potest, prout af-
fectus

fectus agentis variat. Sic permissum est in suo ædificare vel etiam ædes suas destruere, etiam in noxiam alterius, cum ille, qui jure suo utitur, nemini injuriam facere dicitur. *L. 24. de S. U. P. L. 24. L. 26. ff. de damn. inf.* Sin vero hoc fiat ad *emulationem*, animo saltem nocendi, lex omnino prohibet. *Nov. 63. cap. 1. Struvii Synt. jur. civ. Exerc. XXXIX. th. 8.*

Th. XVII.

Consistit autem prima causa *abusus Liciti in necessitate* Prima cau-
humana, qua quis re aliqua, tam animata quam inanimata *sa abusus*
indiget, ad necessariam vitæ atque sanitatis suæ conserva- *Liciti est*
tionem, quam quisque sibi ipsi ex necessitate Legis natu- *necessitas.*
ralis debet. Atque in hunc finem rebus abuti, id est eas-
dem corrumpere atque consumere licite potest, juxta *L.*
29. Cod. de jur. delib. ibi: ad sustentationem sui & filiorum fru-
ctibus abutitur. Optime in hanc rem differit Puffendorff
de *Jur. Nat. & Gent. Lib. 4. cap. 3. th. 3. verb.* Quod si confi-
deremus illam facultatem humani generis in ordine ad ipsas
res & animantes, quibus homo utitur & abutitur, sane quod
illud cum ipsarum injuria non sit conjunctum, argumento esse
potest, tum hominis natura, tum Creatoris concessio. Neque e-
nim probabile videtur, ab optimo & sapientissimo Creatore ho-
mini, primarie inter terrenas creatura, talem injunctam neces-
sitate se ipsam citra alterius injuriam, que utique non potest
non peccato esse, sociata, conservare requiret. Accedit expres-
sa concessio divina, que nihil scrupuli relinquit, quod ex eade po-
tissimum animantium oviri poterat. Quæ si quid immanitatis
habere videtur, hoc solo sufficienter tollitur, quod ejusmodi ipsi
conditionem Creator assignaverit, ac eam facultatem mortalium
genti attribuerit, quo, sive a Creatore delegato, sive concessio-

utantur, injuriam non faciunt. Ceterum super vegetabilibus aliisque sensu destitutis, nihil videtur difficultatis esse, quod apprehendi non possit, illis, dum ab homine consummuntur, ægre fieri, præsertim cum ab aliis bestiis aut brevi tempestatum anni lapsu sint corrumpenda: ac multa eorundem citra hominis operam non fuerint proventura.

Th. XVIII.

Alera causa est utilitas,

Altera causa *abusus Liciti* est *utilitas humana*, quo sua invicem commercia, tanquam communis societatis vincula, suamque rem familiarem promovere cupiunt, atque inde non tantum præsentis, verum etiam futuræ necessitati prospiciunt, possunt enim insperata incidere tempora, quibus alio modo necessitatibus humanis subvenire non possumus, nisi ex recondito quodam in futurum usum subsidio, tanquam ex fundo quodam thesaurario, quem providus paterfamilias in suum atque suorum usum collegit. Atque in hunc finem corrumpere etiam res licet, ut inde novarum specierum fiat generatio. Ac ideo civili quoque jure provisum est, ut species nova ex materia aliena confecta, si non possit ad pristinam suam atque rudem materiam reduci, ad specificantem pertineat. *L. 7. ff. de A. R. D. §. 25. Inst. de rer. div.* Quod quidem naturali æquitati videtur adversum, prout sentit Grotius *de Jur. B. & P. Lib. 2. cap. 8. n. 19.* Attamen ratio juris civilis ex hoc prævalere potest, quod specificans ex potestate dominica simili, qualem in re, quam bona fide comparavit, acquiserit, potuit hanc materiam ad suam utilitatem accommodare, cum domino vero materiam suam vindicanti sufficere queat, æstimationem suæ materiæ per specificationem interentæ consequi. *L. 23. §. 5. ff. de R. V.*

Th. XIX.

Th. XIX.

Utrique causæ accedit *sanitatis humana conservanda* ratio, quæ pari modo ab usum forte anatomicum, vel ad alium conservandi & reconciliandi sanitatem finem, recte permitti sunt, cum hoc tamen moderamine, ut, quantum fieri possit, cruciatus atque dolores vel minuantur vel abbrevientur, juxta pium monitum: *Der Gerechte erbarmet sich seines Viehes.* Prov. XII, 10.

Th. XX.

Inquirendum porro, quousque causâ voluptatis tantum & oblectationis licitum rerum ab usum modificet, ut non contra rationem legum tam naturalium tam civilium impingat; ubi tamen primario supponendum est, nos non aliam, quam *honestam* voluptatem, hic intelligere, quæ saltem ad *oblectamentum animi*, non vero ad corporis atque malorum affectuum intemperiem spectat. Quo referri potest Augustini dictum, quod recenset Gratianus in *Can. 1. Dist. 41.* his verbis: *Quisquis rebus prætereuntibus restrictius utitur, quam sese habent mores eorum cum quibus vivit, aut intemperans aut supersticiosus est; Quisquis vero sic eis utitur, ut metas consuetudinis bonorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est: In omnibus enim talibus, non usus rerum, sed libido urentis in culpa est.* Ex quo dicto illud omnino consequitur, quod affectus hominis interveniens distinguat voluptatis causam, eamque vel licitam vel illicitam reddere queat.

Th. XXI.

Differentia
objectorum
notanda.

Est vero potissimum *diversitas* rerum atque *objectorum*, circa quæ versatur abusus tam licitus quam illicitus, notanda. An quis nimirum re *propria* an *aliena* abutatur. Etenim circa illam major est potestas domini, quam circa hanc. Ibi liberum domini arbitrium, quatenus lege non est restrictum, dominatur; Hic vero præter legem civilem etiam pacta atque conventiones partium certum modum præscribunt, quem non licet excedere.

Th. XXII.

Differentia
porro circa
bonam ac
malam fidem
spectanda.

Nec minus differentia circa *bonam* ac *malam fidem* utentis & abutentis spectanda venit. Sicuti enim ille, qui mala fide sive *dolo malo* possidere rem desit, pro civili rerum possessore habetur, ut inde ad æstimationem rei peremtæ, atque ad omne interesse præstandum obligetur. *L. 27. §. 3. ff. de R. V.* Struvii *Synt. jur. civ. Exerc. XI. th. 12.* Ita e contrario *bona fides* idem operatur atque dominium, & liberiore facultatem utendi & abutendi re tribuit, juxta *L. 25. ff. de petit. hered.*

Th. XXIII.

Artifex ma-
nufacturas
suas potest
destruere.

Hicse igitur præcognitis ad *exempla* procedendum erit; non quidem eo fine, quasi omnes casus exhaurire liceat, verum saltem potiores notabimus, ad quorum analogiam similes casus in foro obvenientes decidere possimus. Primum ergo argumentum hoc sit, *Licetum est artificii, manufacturas a se effectas, rursus destruere.* Non tantum eo casu, quando easdem forte noxias, scandalosas, aut imperfectas deprehendat, sed etiam pro lubitu, licet causa corruptionis nulla adsit, potest enim quis suo proprio

prio ingenio quid effingere ad nudum artis exercitium. Sic pictor picturas suas, licet optimæ notæ, rursus delere pro arbitrio potest. Ex paritate rationis species a se confectas artifex in alias species transformare potest, ex jure scilicet artis atque dominii libero.

Th. XXIV.

Alterum exemplum abusus rerum corporalium liciti Abusus rerum consumptibilium, quarum scilicet usus in abusa atque consumptione consistit, atque ita in ipsa sua substantia perimuntur. *L. 11. §. 2. ff. de jurejur. uti est vinum, oleum, frumentum, fructus arborum &c.* prout tales res pro objecto quasi ususfructus habentur, quem Senatus Romanæ urbis ex ipsa *ratione naturali* induxit, sicuti ad hanc provocat *Jctus in L. 2. §. 1. ff. de usufr. ear. rer. que usu consum.* de quo extat *pr. & §. 2. Inst. de usufr.* atque inprimis loquitur textus clarus in *L. 5. §. 2. ff. de usufr. ear. rer. que usu consum.* ibi: *Quæ in usufructu pecunie diximus, vel ceterarum rerum, quæ sunt in abusu, eadem & in usu dicenda sunt, non idem continere usum pecunie & usumfructum & Julianus scribit & Pomponius.*

Th. XXV.

Aliud exemplum liciti abusus contingit in *usu & abusu* Abusus vestimentorum vestimentorum quotidiano, quippe quæ competenti usu attentantur & imminuuntur, atque ad communem generis humani necessitatem pertinet, se contra aëris, frigoris atque caloris tempestatem vestibus consuetis munire, & cum usus vestium quotidianus sine abusu illarum fieri nequeat, utique idem pro licito reputandus erit. *Hoppius comment. ad Instit. ad pr. de usufr.* Cum vero etiam in hac parte excessus quidam possit evenire, qui reipublicæ noxius esse queat;

queat; Unde providus Princeps recte per *leges vestiarias* modum determinat, quem non licet excedere. Stryck. *Dissert. de Jur. vestiariar. cap. 3.*

Th. XXVI.

Abusus pecuniae licitus.

Novum argumentum abusus liciti se exserit circa *pecuniam*, quippe quæ adidua quadam permutatione, invicem ex patrimonio nostro decedit, rursus vero etiam crefcit ac succrescit, juxta effatum Imperatoris in §. 2. *Inst. de usufr.* adeoque etiam in numerum earum rerum refertur, quarum usus in abusu consistit, ac rerum fungibilium nomine simul comprehendi potest, quarum una vice alterius fungitur, atque inter se in commerciis hominum similes ac æquipollentes habentur, prout tradit Jctus in *L. 5. §. 1. ff. de usufr. ear. rer. qua usu. consum.* ibi: *Si pecunie ususfructus legatus sit, vel aliarum rerum, que in abusu consistunt, nec cautio interveniat, videndum, finito usufructu, an pecunia, qua data sit, vel cetera res, que in assumptione sunt, condici possint.* In hoc ergo abusu, si modo expensarum justa ratio habeatur, nihil culpabile deprehenditur, cum idem ad necessarium & sociale commerciorum usum tam publicum quam privatum pertineat. Unde quoque in restitutione pecuniæ, quæ ex contractu mutui fieri debet, non corpora nummorum, qui dati sunt, sed saltem *quantitas* spectatur, quam si receperit creditor, contentus esse debet, & debitor, restituendo pecuniam acceptam, in eadem qualitate & quantitate, contractui omnino satisfecisse intelligitur, quia non corpora nummorum, verum quantitas illorum in contractum & obligationem deducta intelligitur. *L. 6. L. 11. §. 1. ff. de reb. cred. L. 9. Cod. de non num. pecun.* Struvii *Jur. civ. Exerc. XVII. th. 25 & sequ.*

Th. XXVII.

Th. XXVII.

Disputant autem hic multum inter se Doctores de *esu* ^{Efus car-}
carnium, an icitus sit, nec ne. Certe, sunt quidam, qui ^{nium}
statuunt; eundem penitus illicitum haberi; Provocant in ^{est licitus.}
hunc finem ad *Genf. I. v. 29.* ubi saltem herbarum atque fru-
ctuum arboreorum fit mentio, quæ homini ad cibandum
concessa sunt; verbis: Und Gott sprach: sehet da, ich habe
euch gegeben allerley Kraut, das sich besamet auff der ganzen Erde,
und allerley fruchtbare Bäume, und Bäume, die sich besaamen, zu
eurer Speise. Deinde rationem hanc addunt, quod inter
bruta & homines magna intercedat cognatio, scilicet,
quantum ad facultatem sensitivam & vim sanguinis, spi-
ritusque animales spectat. Weber *in not. ad Puffend. de*
offic. hom. & civ. cap. 12. §. 1. Denique provocant ad Con-
cilium Hierosolymitanum, quod memoratur in Actis Apo-
stolorum *cap. 15. v. 20.* ubi ab Apostolis & congregatione
Fidelium novi Testamenti concluditur; Quod Gentiles
pariter atque Judæi *ab esu sanguinis abstinere debeant.* Qui
tanquam Canon primitivæ Ecclesiæ ab omnibus debeat
observari, atque idcirco universalem Ecclesiæ legem pro-
ducat. Idque eo magis, cum ista congregatio faciat Ec-
clesiam quandam repræsentativam totius orbis. Nec
minus; ex illa ratione, quod talis Canon Ecclesiasticus se
fundet in communi quodam *præcepto divino*, quo divina
Majestas esum sanguinis expressis verbis prohibet, uti ex-
tat *Levit. 3. v. 17. item 7. v. 26. ii. 19. v. 26.* Atque impri-
mis *Deut. 12. v. 16. nec non v. 23. 24.* ubi notanter dicitur:
Allein mercke, daß du das Blut nicht essest, denn das Blut ist die
Seele, darum solt du die Seele nicht mit dem Fleisch essen, sondern
solches auf die Erden gessen, wie Wasser. Add. Seldenus *de Jur.*
Nat. & Gent. sec. discipl. Hebreor. Lib. 7. cap. 1. At vero hoc non
ob-

C

obstante, in affirmativam inclinamus sententiam, atque *esum* tam *carnium* quam *sanguinis* licitum esse censemus. Equidem *esum* *carnium* quod attinet, extat de hoc expressa concessio divina in sacris litteris *Genes. 9. v. 3.* ibi: *Alles, was sich reget und lebet, das sey eure Speise, wie das grüne Kraut habe ich euch alles gegeben.* Et quanquam divinum Numen addat in *v. 4 & 5.* hæc verba: *Allein esset das Fleisch nicht, das noch lebet in seinem Blut, denn ich will auch eures Leibes Blut rächen, und will es an allen Thieren rächen.* At vero responderet primo textus illi in contrarium oppositi, debent ac possunt accipi de crudo sanguine, quia immanitatem quandam in se contineret, ad culturam humanæ naturæ crudo animalium sanguine vesci. Deinde potest responderi, quod illud præceptum divinum singulariter ad Israelitas tantum pertineat, ubi sanguis animalium quasi altari divino videbatur consecratus quæ ratio in novo testamento cessat, ubi Sacrificia Judaica sunt sublata; Neque ulterius obstat, quod ista prohibitio divina sit etiam extra gentem Judaicam protensa. *Levit. 17. v. 10.* Etenim vox *Frembdling* ibidem posita, notat illum, qui quidem non erat nationis Judaicæ, verum ad religionem tamen Judaicam erat conversus, atque sic eodem jure tenebatur. Atque in similem sensum explicari debet canon illius Concilii Hierosolymitani, quod ille saltem pro statu illius temporis, sancitus fuerit, ne gentiles ad christianam religionem conversi non statim nimio jugo gravarentur in rebus, quæ sua natura ad adiphora referri debebant, atque ne conscientia Judæorum tum temporis adhuc tenerrime scandalo quodam offenderentur per nimis laxam gentilium licentiam indultam; quæ tamen ratio, cum ad nostram Ecclesiam

fia faciem non quadret, idcirco, neque restricta canonis illius regula hodie nos obligare poterit.

Th. XXVIII.

Similis domino est *bona fidei possessor*, qui proinde excusatur, quod putaverit, *re sua se abuti*. Declarat hoc disertè *L. 25. §. 11. ff. de hered. petit. ibi: Consoluit Senatus bona fidei possessoribus, ne in totum damno adficiantur, sed in id duratæ teneantur, in quo locupletiores facti sunt. Quemcunque igitur sumtum fecerint ex hereditate si quid dilapidaverunt, perdididerunt, dum re sua se abuti putant, non præstabunt.* Agit nimirum textus de *judicio hereditatis universali*, atque de eo, quod hæreditati alienæ per *culpam bonæ fidei possessoris* decedit, quod ille abusum & consumtionem rerum atque ob id obveniens hæreditatis decrementum præstare non teneatur, quia non aliter existimavit, quam se dominum esse, adeoque propter bonam fidem instar domini, pro lubitu circa res a se possessas potuit disponere, atque pro lubitu illas consumere. *Struv. Synt. Jur. civ. Exerc. X. ib. 56.*

Bonæ fidei possessoris abusus.

Th. XXIX.

Neque tantum id procedit circa fructus hereditatis, quos bona fide consumpsit, verum etiam si de ipso *corpore hereditatis* quid perdididerit aut diminuerit. Casum exhibet *Ulpianus JCTus in L. 18. pr. ff. de hered. petit. ibi: Item videndum, si possessor hereditatis, venditione per argentarium facta, pecuniam apud eum perdididerit, an petitione hereditatis teneatur, quia nihil habet, nec consequi potest: Sed Labeo putat, eum teneri, quia suo periculo malo argentario credidit. Sed Octavianus ait, nihil eum, quam actionem præstiturum, ob*

Ampliathef.

has igitur actiones petitione hereditatis teneri. Mibi autem in eo, qui mala fide possedit, Labeonis sententia placet, in altero vero qui bonæ fidei possessor est, Octaviani sententia sequenda esse videtur.

Th. XXX.

Declaratio
subjicitur.

Hoc tamen ita declarandum venit, ut bonæ fidei possessor, neque de rebus, neque de fructibus hereditatis, bona fide consumtis, teneatur, nisi in quantum tempore rei iudicatæ ex his locupletior extiterit, in tantum enim in hoc iudicio universali, etiam de consumtis restituendis obligatur. L. 23. pr. L. 28. L. 36. §. 4. ff. de hered. petit. Lauterbach Colleg. Pand. præf. d. t. Concl. 16. Cum enim hoc iudicium hæreditatis sit universale, idcirco omnes accessiones in se complectitur, quæ quacunque ratione, etiam occasione saltem hæreditatis possessæ, possessori obvenerunt, siquidem hæreditatis ea est conditio, ut ex natura universalitatis incrementum & decrementum varium ex varietate temporis recipiat. Heinecc. Elem. Pand. tit. de hered. petit. §. 67.

Th. XXXI.

Lex ob-
stans 19. §.
1. ff. de he-
red. petit.
resolvitur.

Neque obstat dictis L. 19. §. 1. ff. de hered. petit. ibi: Imo & si possessor sua culpa eas (res scilicet hereditarias) amiserit, tenebitur. Respondetur, textus ille juxta analogiam juris de illo casu est interpretandus, quando possessor alienæ hæreditatis, post litem motam, culpam admiserit, tunc enim incipit esse in mala fide, adeoque instar malæ fidei possessoris, non tantum de dolo, verum etiam de culpa tenetur. Struvii Synr. Jur. civ. Exerc. 10. th. 59.

Th. XXXII.

Th. XXXII.

Ex pari ratione Jctus in L. 25. §. 12. ff. de hered. petit. Ufus & ab-
Concludit; quod, si quis re sua lautius usus fuerit, contempla-
sione delata sibi hereditatis, de eo non teneatur, quia, quasi-
divos, se ipsum deceperit, adeoque ipse non aliud damnum,
quam quod ipse fert, sentire debet, non vero hoc lucro a-
lieno petitoris cedere debet, cum putaverit sua re licite
abuti. Schilter *prax. Jur. Rom. Exerc. 15. th. 41.*

Th. XXXIII.

Aliter res se habet in *Judicio singulari* rerum corpora- Quid juris
lium, quæ per rei vindicationem a domino supervenienti in judicio
repetuntur. Hæc enim *directa* cessat, contra eum, qui singulari,
rem alienam bona fide perdidit, vel consumpsit, & utilis
saltem actio contra illum, re perempta, superest, in tantum,
in quantum inde lucratus est, idque saltem ex *æquitate* na-
turali, quæ non patitur, ut lucrum quis capiat cum da-
mno alterius. Struvii *Synt. Jur. civ. exerc. 11. th. 13.* Circa
fructus vero bona fide ante litem contestatam perceptos at-
que consumptos, res aliter se habet, ita scilicet, ut tantum
extantes & nondum usucaptos restituere debeat; de *con-*
sumtis vero bonæ fidei possessor non teneatur. Cum enim
hos, instar domini, bona fide absumserit, nequit dominus
eosdem amplius vindicare siquidem nullum amplius extat
fundamentum, ubi rei vindicatio pedem suum figere pos-
sit, quippe quæ rem saltem specificè possessam sequitur,
juxta L. 4. §. 2. ff. *sin regund.* Idemque dilucide exponit
§. 35. *Inst. de rer. divis.* ibi: *Siquis a non domino, quem dō-*
minum esse crediderit. bona fide fundum emerit, vel ex dona-
atione aliave qualibet justa causa æquo bona fide acceperit, natu-
rally ratione placuit fructus, quos percepit, ejus esse, pro cultura

Et curā, & ideo, si dominus postea supervenerit, & fundum vindicet, de fructibus ab eo consumtis agere non potest. Ex quibus textibus simul adparet, bonæ fidei possessorem indistincte omnes fructus tam naturales, quam industriales consumendo irrevocabiliter suos facere, adeo, ut neque in quantum locupletior inde factus teneatur, quia scilicet obiectum petitionis singulare deficit. §. 2. Inst. de Offic. Jud. Eamque sententiam contra dissentientium opinionem recte propugnat Hahn ad Wesenb. tit. de R. V. n. 7.

Th. XXXIV.

Si heres ex semisse hereditatis partem consumserit, quid juris.

Porro hoc pertinet Quæstio: *Quando heres ex semisse, putans totam hereditatem ad se pertinere, Cautius; tanquam de re sua vixerit, & propterea hereditatem, inutiliter quidem, sed sine dolo malo consumserit; Tunc quæritur: An illud decrementum de tota hereditate pro rata, an saltem de semisse ista decedere debeat; Atque respondet JCtus in d. L. 25. §. 15. ff. de hered. petiti. Quod pro rata totius hæreditatis decedere debeat, quia nimirum possessor bona fide hoc fecerit, & plus nimio, quasi dominus & dispensator rerum suarum, sibi indulserit. Excusat enim eundem propensa humanæ naturæ affectio, quæ divites decipit, ut quandoque de rebus suis minus consulto agant; verba d. textus ita se habent: Adeo autem, qui locupletior factus non est, non tenetur, ut si quis putans, se ex asse heredem, partem dimidiam hereditatis sine dolo malo consumserit; Marcellus libro quarto Digestorum tractat, num non teneatur, quasi id, quod erogaverit, ex eo fuerit, quod ad eum non pertinebat, sed ad coheredem. Nam etsi is, qui heres non erat, totum quidquid apud se fuit, consumsisset, sine dubio non tenetur, quasi locupletior non factus; Sed in proposita quæstione, tribus visionibus relatis; una prima, deinde*

deinde alia posse dici, totum, quod superest, restituere eum debere, quasi suam partem consumserit; tertia, utrique, quod consumsum est, decedere, ait: utique non nihil restituendum, De illo dubitat, utrum totum, an partem restituendam dicat; Puto tamen residuum integrum non esse restituendum, sed partem ejus dimidiam. Idemque circa casum in §. 16. d. l. relatam juris erit, cujus rationem latius expendit Schilterus *Prax. Jur. Rom. Exerc. 15. hb. 43. & sequ.*

Th. XXXV.

Ad abusum porro spectat destructio ædium, quæ, quousque a domino fieri queat, hic inquirendum venit. Certe Jura communia destructionem ædium averfantur, cum inter sit reipublicæ urbis aspectum ruinis ædium non deformari. *L. 20. §. 10. ff. de novi oper. nunt. L. 2. Cod. de præd. Navic. L. 2. L. 6. Cod. de adif. priv.* Ex eadem ratione neque marmora aut columnas, aut ornamenta, ex ipsis ædificiis detrahere, *negotiandi*, licet *causa*, permissum habetur, siquidem etiam hoc deformitatem quandam inferret juxta *L. 2. Cod. de adif. priv. L. 52 ff. de contrah. emr.* Hæc ipsa tamen prohibitio perpetua non est, verum penitus cessat, si nimirum neque publica utilitas, neque privata conventio obstat; Isto enim casu res ad communem dominii libertatem recidit; unde permissum habetur domino, si ædes casu deciderint, aream in hortum convertere, juxta *L. 3. Cod. de adif. priv.*

Th. XXXVI.

E contrario licitum habetur. *ædes alienas destruere, in incendiis extinguendi vel arcendi causa.* Prout declarat *L. 49. §. 1. ff. ad Leg. Aquil.* ibi Celsus scribit, circa eum, qui incendii arcendi gratia vicinos ædes intercidit; nam hic scribit, cessare

destructio ædium quousque fieri queat.

Licitum est, alienas destruere incendii extinguendi causa.

fare Legis Aquiliæ actionem, justo enim metu ductus, ne ad se ignis perveniret, vicinas ædes intercidit, & sive pervenit ignis, sive ante extinctus est, existimat, Legis Aquiliæ actionem cessare. *Add. L. 3. §. 7. ff. de incend. ruin. naufr.* Nec tantum illa destruendi facultas datur, quando jam ignis ædes istas arripuerit, verum etiam si salvæ adhuc sint, attamen etiam propter futuri ignis irruentis metum destruere licet, præstat enim tempestive prævenire, quam nimis sero remedium querere. *Zæsius ad Pand. tit. ad Leg. Aquil. num. 16.*

Th. XXXVII.

Res alienas in mare projicere licet, navis cum mercibus servandæ gratia.

Pariter *res alienas in mare projicere licet*, navis lævandæ & cum mercibus servandæ gratia, ut contra projicientem actio Legis Aquiliæ non competat. uti diserte decidit *L. 14. pr. P. V. ibi: Qui servandarum mercium suarum causa alienos mercis in mare projecit, nulla tenetur actione.* Est tamen necesse ut jactus fuerit factus ex communi vectorum vel majoris partis consensu, propter ingruentem tempestatis maritime casum. *L. 2. ff. ad Leg. Rhod. de jact.* Unde, si quis ex vano timore mercis alienas projecerit, nulla urgente necessitate, domino istarum mercium ad damnum refarciendum obligatur. *D. l. 14. §. 2. ff. P. V. L. 27. §. 21. ad Leg. Aquil. Lauterbach Dissert. de L. Aquil. & extensione Leg. Rhod. th. 5.*

Th. XXXVIII.

Culpa & abusus quar. concurrant

Ex hisce ergo consequitur, quod *Culpa & Abusus* non semper invicem concurrant. Atque idcirco argumentum ab uno non potest ad alterum produci. Differentia enim potissimum quoad hanc materiam, primo in eo spectatur, quod *culpa* circa *res alienas*, & circa damnum illis illatum, obve-

re propria, five in re aliena eveniat. Sicuti enim in rebus, quæ sunt innoxie utilitatis, æquitas naturalis subvenit; ita quoque in isto rerum usu aut abusu, unde alteri nihil decedit, cessat legis civilis prohibitio.

Th. XLI.

Abusus modicus.

Concedunt denique Interpretes *abusum rerum modicum*. Et quidem ex hac ratione, quia talis ob depravatam rerum humanarum conditionem tolerari debeat, licet non approbati. Uti notat Hoppius in *Comment. ad Inst. tit. qui sui vel al. jur. §. fin.* At vero facile patet, hoc ipsum Doctorem assertum maxime capiendum esse, de *non domino*, qui per abusum rei alienæ vero domino damnum aliquod intulerit; Hoc enim, si modicum fuerit, non attendendum venit, quia minima non curat Prætor. *L. 4. ff. de restit. in integr.* Siquidem vero domino circa res suas major potestas competit, ut possit re sua abuti, licet per hoc patrimonium suum proprium aliquam jacturam capiat; circa non dominum vero tam bonæ quam malæ fidei possessorem diversum quid statuendum esse, facile adparet, quia circa res alienas *Lex providet*, quæ, nemini injuriam fieri, aut jus suum detrahi, permittit. Verum circa rem propriam *domini voluntas* prædominatur, atque idcirco provisio legis subsidiaria cessat.

Th. XLII.

Abusus rerum corporalium illicitus sit dupliciter.

Abusui rerum corporalium *licito* opponitur *abusus illicitus*. Contingit autem ille, vel *naturaliter*, quando res aut in totum aut pro parte perimitur, aut saltem deterioratur, ut fit per *occisionem* animalium, quæ in alieno dominio & nobis non nociva existunt; aut etiam per extirpationem aut devastationem silvæ, toti provinciæ noxiam &c. vel

vel inducitur abusus rerum *civiliter*; quando quidem res ipsa integra & salva manet. At vero in exercitio utendi aliquid dolo vel culpa committitur, quod in abusum rei illicitum incidere potest; ut si quis contra conventionis legem re ad alium usum, lege vel conventionem non destinatum abutatur.

Th. XLIII.

Ad abusum istum civilem pertinet etiam *abusus moralis*, quando quis *malis suis affectibus indulgendo*, rebus vel propriis vel alienis abutitur. Idque vel in defectu moderaminis civilis, derrahendo alteri jus suum; vel in excessu per vitium prodigalitatē, & nimis profusam liberalitatem se exserit; quod utrumque evitandum est, ut virtus in medio consistere queat.

Th. XLIV.

Species porro *abusus moralis* est *Negligentia*, sive corruptio aut deterioratio rerum, quæ ex neglecta illarum debita cultura aut custodia emergit; Eaque vel *committendo* quid, quid unde per consequentiam damnum obvenit, si cura & inspectio illius postea omittatur; vel *omittendo*, quod necessarium atque utile erat, existit. *L. 54. §. fin. ff. de hered. petit.* Unde non licet agros, licet proprios, ex supina incuria, incultos relinquere, quos excolere prudentia patrisfamilias œconomica exigeret. Peccat enim quis hoc casu contra officium boni patrisfamilias. Similiter in abusum illicitum degenerat, hortos pomiferos, Obst tragende Gärten und Bäume, sentibus horridis exponere. Uti bene advertit Stryckius *Dissert. de damno reb. alien. lic. illat. cap. 3.*

D 2

Th. XLV.

Th. XLV.

Ut vero *abusus* rerum corporalium alicui in bonam vel malam partem imputari queat, est omnino necesse, ut persona agens doli vel culpæ capax sit; Omnis enim rerum *abusus* supponit intellectus & voluntatis usum. Unde actus infantum, furiosorum, mentecaptorum, dormientium &c. Censuram de abusu licito vel illicito non subeunt, siquidem in hisce & similibus personis fundamentum imputationis moralis cessat, indeque damna, quæ inde proveniunt, ad casus fortuitos referri debent, quos nemo præstat; Similiter notandum, quod quilibet ex *facto proprio abusus* saltem teneatur, non ex *facto alieno*; Siquidem etiam tali casu ratio imputationis moralis deficit. Id quod declarat *L. i. §. 17. ff. si quid in fraud. patr.* ubi dicitur: *Si libertus pecuniam accepit mutuum atque prodegit, non debet perdere, qui mutuum dedit, nec ei imputari, cur dedit.* Similiter pro malæ fidei emtore haberi non debet, qui emit a domino Luxurioso, quem scit, pecuniam statim *consumurum*, vel scorto daturam esse. juxta *L. s. ff. pro Emtor.*

Th. XLVI.

Circa personas abutentes rebus suis devertit in vituperium & abusum rerum illicitum *Prodigalitas*; quando quis nec finem nec modum expensarum servare scit, & malus rerum suarum dispensator existit, propterea, quod dilacerando, atque dissipando bona sua profundit, uti definit *L. i. ff. de curat. furios.* Quibus proinde decreto Magistratus prævia causæ cognitione, administratio bonorum suorum interdicitur, Curatorque iisdem constituitur, qui bonis illorum providere debeat, ne intemperanti abusu rerum suarum se ipsos spolient, in paupertatem incidant, atque

Abusus in prodigalitate.

atque postremo cum proximos suos tum rempublicam onerent. *L. 12. §. ult. ff. de tut. & curat. dat.* Neque in hac materia distinctio servanda, an sit prodigus *moraliter talis*; an vero *civiliter*; hoc est, per decretum magistratus pro prodigo declaratus. Siquidem illa quoad actus quidem civiles attendenda venit, quousque nimirum vel testamenta facere, vel tuto cum eodem contrahi possit. At vero circa officium boni patrisfamilias hæc differentia civilis cessat, cum usus & abusus rerum suarum sit naturalis domini effectus, adeoque Dominus rerum suarum & prudens dispensator, non tantum regulas civilium legum, verum etiam leges naturales observare debet, quæ omnem prodigalitem in noxium usum degenerantem improbant, atque idcirco illicitam reddunt. *Leyser Med. ad Pand. Spec. 349.* A quo neque leges civiles penitus recedunt, dum ei, qui scienter Luxurioso juveni credit, nec non, qui pecuniam ad ludendum dat, repetitionem ejusdem denegant. *L. 1. L. 2. Cod. de Aleator.* Eadem ratio est Senatus Consulti Macedoniani, quod improvidis filiisfamilias contra astutias scenorum præsidium legale constituit, & immoderatæ juvenum luxuriæ repagulum ponit; ita tamen, ut naturalis obligatio maneat salva. *L. 10. ff. ad Sc. Macedon.* ne scilicet vitium personæ se latius ultra personam in noxiam alterius extendat, si forte iste dolo careat.

Th. XLVII.

Restrictum est *dominium mariti in fundo dotali*, qui in æstimato in dotem est datus, adeo, ut licet effectus domini in fundo
 in fundo dotali.
 civiles percipiat, juxta *L. 9. Cod. de R. V.* Eundem tamen neque imminuere aut eidem aliquid detrahere, neque in aliam formam transformare potest. *L. 7. §. 12. ff. Solue.*

D 3.

ma-

matrim. Cum enim uxori *dominium naturale* in fundo dotali remaneat, non potest maritus juri ejus deteriorando vel corrumpendo fundum dotalem præjudicare. Unde quicquid ejus rei fecerit in *abusum fundi dotalis illicitum* cedit; Siquidem fundo dotali non aliter uti debet, quam bonus paterfamilias eodem uti & abuti potest. Aliter res se habet, quando res *æstimata*, scilicet venditionis causa, vel si tales res sunt, quarum usus in abusu sive consumptione consistunt, in dotem datæ sint, ubi maritus æstimationem rei corruptæ præstat, etiam si v.g. *vestes*, usu & abusu ipsius uxoris *attrita* sint, quia æstimatio omne periculum usus & abusus in maritum transfert uti habet textus in *L. 10. pr. ff. de jur. dot.*

Th. XI.VIII.

Emphyteuta propter abusum fundi jure suo privatur.

Porro *Emphyteuta*, quamquam de ipsa fundi proprietate participet, non tamen fundum emphyteuticum, ædes ibi positas destruendo, arbores frugiferas excidendo, aut fundum non recte colendo &c. deteriorare potest. Fachinæus *Lib. 1. Conf. 49.* Carpzov *Part. 2. Const. 38. def. 24.* Neque potest fundum emphyteuticum in aliam faciem transformare, si per hoc fundi conditio fiat deterior. Richter *P. 3. dec. 143.* Adeo, ut tale quid faciens, *abusum fundi emphyteutici illicitum* admittere dicatur, atque emphyteusi privari queat, prout latius declarant Molina *de Inst. & Jur. Tr. 1. Disp. 457.* Hart. Pistor *Lib. 1. quest. 28.* Mantica *de tac. & ambig. Convent. Lib. 22. tit. 29.* Adeo, ut propter talem abusum ipso jure emphyteuta fundum amittat. Vasquius *Controv. illustr. Part. 2. L. 3. c. 64.* modo accesserit sententia judicis declaratoria. Clarus *Recept. Sentent. §. Emphyteusis. Qu. 26.* Id quod tamen ita declaratur, ut tunc privatio locum

cum habeat, quando hæc tria concurrant. Primo, ut deterioratio non sit modica, verum alicujus momenti, atque talis, ut facile damnum datum restaurari nequeat. Meuius *Parr. 5. dec. 348.* Secundo, ut ipsa substantia prædii sit corrupta aut deteriorata. Tertio, ut illo dolo, lata vel levi culpa emphyteutæ contigerit, prout hæc tria requisita conjungit Auth. *Qui rem. Cod. de s. s. Eccles.* Mynfinger. *Cent. 6. dec. 86.* Trentacinq. *variar. Resol. L. 3. resol. 2.* Est tamen in arbitrio domini directi, an emphyteutam propter talem deteriorationem fundo expellere velit an vero jus suum remittere, atque saltem ad reparationem damni ex contractu emphyteutico agere velit. Aut. Faber *Cod. Sabaud. Lib. 4. tit. 43. def. 52.* Cessat vero hæc expellendi potestas, quando damnum atque deterioratio culpa saltem *levissima* emphyteutæ contingat, hanc enim, tanquam in re, ex parte sua præstare non tenetur. Harprecht ad §. 3. *Infl. Loc. Cond. num. 422.* Porro si partem saltem deterioraverit, v.g. Sylvam devastaverit, tunc toto non privandus est, sed illa parte saltem, cum pœna, ultra modum delicti se non possit extendere, Lauterbach *Colleg. Pract. Pand. ad tit. Si ager. veſtig. Concl. 21.* Est præterea hæc actio fundi privatoria personalis, quæ vindictam spirat, adeoque si dominus directus, vivo emphyteuta, qui in dolo vel culpa existit, non fuerit conquestus, adversus hæredem, mortuo, emphyteuta, ad privationem agere non potest. Gamma *Dec. Lusit. 17.* Denique privatio fieri non potest, quando deterioratio fundi alio modo, per factas meliorationes iterum compensata fuerit, forte in locum arborum extirpatarum ædificium fructuarium sit positum &c. Leiser *Med. ad Pand. Spec. 102. num. 8.*

Th. XLIX.

Th. XLIX.

Quid juris
in Vasallo.

Pari modo *Vasallus*, quando male circa fundum feudalem, dolo vel culpa levi versetur, eumque abutendo, insigniter corruperit aut deterioraverit, feloniam committit, & feudo privari potest. *I. feud. 21. 22. II. feud. 8. Struv. synt. feud. cap. 15. th. 5.* Nec tantum Vasallus propterea feudo privatur, verum etiam agnatis ac simultaneæ investitis ad reparationem damni tenetur. *Carpzov. Part. 3. Const. 31. def. 8.* Neque opus est, ad inducendam privationem, ut præcedat domini vel agnatorum denunciatio, quia ipsi Vasallo jam notum est, aut notum esse debet, quod fundum feudum colere, prudenter conservare ac meliorare, non vero deteriorare queat. Ad Vasallum tamen eo magis de dolo vel culpa convincendum, utilis est denunciatio, atque hoc spectat textus *II. feud. 27.* in contrarium allegatus. *Schrader de feudis P. 9. cap. 6. n. 67.* Cæterum de quantitate & qualitate præcedenti aliquando oculari inspectione, *Judex* prudens debet arbitrari, an illa tanta sit, ut privationem feudi inferat, & num deterioratio ita maxime comparata sit, ut ad perpetuam fundi feudalis iacturam spectet. *Menochius de Arbitr. Jud. Quest. Lib. 2. cas. 78.*

Th. L.

Facit autem *abusum* rerum corporalium *illicitum* vel *Lex* vel *Conventio*. Cum enim *abusus* rerum in naturali dominii facultate consistat, utique illa naturalis libertas tamdiu salva atque integra manet, donec restrictio quædam vel per *Legem* publicam, vel per *conventionem* privatam inducatur. Est proinde illa restrictio ab allegante probanda, qui *illicitum* rerum *abusum* asserit, cum semper sit pro naturali libertate præsumtio, donec contrarium appareat.

Th. Ll.

Causa abusus illiciti est vel Lex vel conventio.

Cum enim abusus rerum in naturali dominii facultate consistat, utique illa naturalis libertas tamdiu salva atque integra manet, donec restrictio quædam vel per Legem publicam, vel per conventionem privatam inducatur. Est proinde illa restrictio ab allegante probanda, qui illicitum rerum abusum asserit, cum semper sit pro naturali libertate præsumtio, donec contrarium appareat.

Th. LI.

Primaria causa hujus restrictionis est *Interesse publicum*. Interesse publicum ubi obstat, fit abusus illicitus in devastatione sylvarum. Siquidem juxta §. *fin. Instit. de his qui sui vel alien. jur. effatum Imperatoris diserte statuit. Expediit Reipublicæ ne quis re sua male utatur.* Quod quidem juris assertum latissimum est & plures casus in se complectitur, ut non minus ad res incorporales quam corporales pertineat; Attamen juxta modulum nostræ Dissertationis, tale interesse publicum & inde proveniens *abusus illiciti* prohibitio maxime spectanda venit, primo in *Devastatione sylvarum noxia.* Bey ruiniung der Hölzer und Waldungen, unde damnum totius provinciae irreparabile emergere potest, adeoque sedulo præcavenda. Mevius *Part. 6. decis. 258.* Indeque Fritiderus Mindanus de *Mandat. Lib. 2. cap. 39. num. 2.* recte scribit: *Quod sylvarum vastatio per præceptum inhiberi potest, due cum primis gravissima sunt cause: Publica utilitas & damnum irreparabile.* Primo enim interest reipublicæ, ne materia desine adificiorum, navigiorum & similium, quibus usus Civitatis cavere non potest. Accedit, quod absque sylvarum subsidio publicus civitatum aspectus, publicumque decus tandem deformeur, rectaque & adificia omnia currucere, necesse sit, & nihil adificari queat. Deinde cum sylva arboresque annose non facile succrescere atque restitui possint in pristinum, nemo est, qui dubitat de damno irreparabili; Indeque hoc casu mandata pœnalia inhibitoria decerni possunt. Gail *Lib. 2. obs. 77.*

Th. LII.

Eadem cura Magistratus publica versatur circa *Arbores frugiferas conservandas*, quæ sine causa, ut non extirpentur, recte inhibita fieri potest, cum tales ad publicum victum utiles, imo quandoque necessariae existere possint, adeo,

E

adeo,

adeo, ut non tantum presentī, verum etiam futuræ necessitati sit prospiciendum. Krebs de *Ligno & Lapide Part. 1. Class. 2. Sect. 2. §. 1. & sequ.*

Th. LIII.

Abusus in
servitute
usus.

Ex privata *Conventione* abusus circa rem *alienam* potest obvenire in *Servitute usus*; quando quis ultra usum *quotidianum* plus sibi arrogat, & facultatem utendi & abutendi rebus concessam, ultra *necessitatis* casum, vult ad pleniorē fructum, ad utilitatem vel etiam otiosam voluptatem extendere. Elegans textus est in *L. 12. §. 1. ff. de usu & habitat. ibi: Sabinus & Cassius, & lignis ad usum quotidianum & horto & pomis & oleribus & floribus & aqua usurum, non usque ad compendium, sed ad usum scilicet, non usque ad abusum.* Nimirum usum rei habens, tantum saltem ex recapere potest, quantum sibi suisque, pro conditione & dignitate personæ sufficit, ita ut etiam *largius* quandoque uti possit, neque illud in abusum degeneret, si modum regionis aut civitatis consuetum observet. *D. l. 12. §. 1. in fin.* Unde si usufructuarius *vendere usum* vellet, hoc in *abusum* cederet. *L. 8. ff. de usu & habitat.* Gothofred. in *not. ad d. l. 12. Lit. m.* ubi ait: *non ut vendat, sed ut ipse utatur, vendere enim posse, est abuti, venditio est abusus.* Idemque declaratur in *§. 2. 3. Inst. de usu & habit.* Qui textus pariter expresse ad *usum* saltem *quotidianum* provocat. Adeoque usufructuarius ulterius procedere non potest.

Th. LIV.

Usus ab
usufructu
separatio-
nem reci-
pit.

Unde usus ab usufructu separationem recipit, utpote posterior est plenior. *§. 1. Inst. de usu & habit.* prout habet textus in *L. 14. §. 1. ff. de usu & habit.* verbis: *Usufructus an fructus legetur, nihil interest, nam fructui & usui inest:*

incst: usui fructus deest, & fructus quidem sine usu esse non potest, usus sine fructu potest. Cui non obstat L. 42. pr. ff. de usufr. ibi: *Si alii usus, alii fructus ejusdem rei legetur, id percipit fructuarius, quod usufructuario supererit, nec minus & ipse fruendi causa & usum habebit.* Distinguendum enim est inter jus ipsum & exercitium juris concessi. In hoc usufructuario cum usufructuario concurrit, non vero in illo, prout illos textus invicem conciliat. Coccejus *Jur. Civ. Controv. tit. Pand. de usu & habit. Quæst. 1.*

Th. LV.

Abusus proinde illicitus foret, quando usufructuarius, cui forte usus sylvæ legatus fuerit, vellet ligna in futurorum quoque annorum usum cedere, cum usus morte finiatur & sic non posset in futurum tempus, penitus incertum, suæ aut familiæ necessitate prospicere. Præsertim, cum usus rerum concessus, ex ratione temporis atque circumstantiarum personæ usufructuarii incrementum aut decrementum recipiat. Ex quo est, ut si fructus silvæ ac ligna usu abundant, superfluum proprietario debet restitui; nec potest hoc usufructuarius in usum vel abusum suum convertere. hoc enim foret excessus in usu. Excipimus tamen casum, quando usus sylvæ zum nothwendigen Feuerholz und Unterhaltung legatus fuerit. Berger *Oecon. Jur. Lib. 2. tit. 3. §. 20.* forte ex illa ratione quia tunc accedit legatum victus, quod plenus est.

*Exempla
abusus illiciti
speciatim
referuntur.*

Th. LVI.

Nec minus in usufructu a domino proprietatis, vel etiam a lege concessio, potest abusus obvenire, quando usufructuarius ultra modum a lege vel conventionem præscriptum procedit, demolendo quid, quod in deteriorationem fundi

*Abusus in
usufructu.*

di atque substantiæ fructuariæ pertingeret, hæc enim in rebus, quarum usus non in consumptione consistit, salva proprietario manere debet. *pr. Inst. de usufr.* Atque ideo si per dolum vel culpam fructuarii inde quid decedat, proprietario ad indemnitatem præstandam obligatur. *L. 13. §. 2. ff. de usufructu.* Id quod tamen ita intelligendum, ut saltem de levi culpa boni patris familias teneatur quia casus atque negotia rei economicæ nimis sunt varia, variis temporum tempestatibus obnoxia, atque sæpius incerti eventus, ut non omnibus fructuarius satis invigilari possit; ac propterea iniquum foret, eandem ultra culpam levem atque dolum obstringere, siquidem in causis maxime dubiis atque incertis, æquitas prævalere debet. *Struvii Syn. jur. civ. Exerc. 11. th. 23.* Neque etiam formam fundi fructuarius in pleniorum usum transferre potest, juxta *L. 51. ff. de usufr.* quia hæc facultas ad dominum proprietatis non ad fructuarium spectat.

Th. LVII.

Usus & usufructus propter abusum illicitum amittitur.

Ut vero dominus proprietatis eo magis securior esse queat, Jura constituerunt, ut usufructus æque atque usus propter abusum, dolo vel culpa fructuarii vel usufructuarii patratum, jure suo uterque excidat, in quo causarum momento usus atque usufructus invicem conveniunt. *L. 9. §. fin. in ff. de damn. inf. 1. 1. ff. Quib. mod. usufr. vel usus amitt.* *Berger Oecon. Jur. Lib. 2. tit. 3. th. 14.* Committitur ille abusus in genere, quando quis circa fundum officium boni patrisfamilias non observat, fundum non recte colendo &c. Nec non, quando contra modum, lege provinciæ, aut conventionem præscriptum re utitur, ut inde damnum aliquod proprietario obveniat. *Struvii Syn. jur. Civ. Exerc. 12. th. 34.*

We-

Wesenseccius ad *tit. Dig. Quib. mod. ususfr. amit. num. 8.* Est tamen præterea necesse, ad hoc, ut privatio juris inducatur, ut sit deterioratio insignis. Titii *Jus privat. Lib. 3. cap. 12. th. 21.* De cujus tamen quantitate & qualitate prudentis judicis arbitrium exigitur. Castillo *de usufr. cap. 24.* Menoch. *de arbitr. jud. quest. Lib. 1. cas. 78.*

Th LVIII.

Vicissim etiam *propriarii* potestas dominica, durante usufructu, in fundo fructuario ita restringitur, ut nequeat *Proprietarii restricta* diruendo ædes, vel corrumpendo arbores, aut alio modo *dominii* per imminutionem aut transformationem fundi, fructuario *facultas.* impedimentum aliquod in pleno rerum usu atque fructu objicere, aut illum qualibet ratione in exercitio juris concessi prægravare, adeo, ut si quid tale tentare vellet, vel etiam actu efficeret, fructuarium indemnem servare debeat. Struv. *Syn. jur. Civ. Exerc. 11. th. 20.*

Th. LIX.

Committitur etiam *abusus illicitus* circa rem, quæ ad *Abusus rei* *commodatum* concessa fuit; *Quando nimirum quis re aliter* *commoda-* *titur, quam prout conventum fuerit.* Cum enim forma com- *ta.* modati specificia in eo consistat, ut res, ad *usum certum,* ac vel ratione *temporis,* vel ratione *modi* definitum, concedatur. *L. 17. §. 3. Commod.* Utiq; patet, quod si Commodatarius re aliter contra præfinitam contractus formam utatur, *abusum* quendam *illicitum* committat; Cæterum, licet juxta communem Doctorum sententiam excusetur Commodatarius, si tale quid bona fide fecerit, in justa scilicet ac probabili opinione constitutus, se hoc non invito commodante facere. Koppen. *Lib. 2. obs. 10.* Lauterbach *Colleg. pract. pand. ad tit. Commod. Concl. 10.* Attamen hoc ita declarandum

randum censemus, ut sola ista bona fides eundem quidem liberet a vitio doli atque inde dependentium effectuum civilium; Non tamen eundem liberet a præstatione moræ ac damni, si quod inde rei commodatæ acciderit; Siquidem talis abusus rei commodatæ, qui ultra tempus ac modum protrahitur, semper in speciem culpæ accidit, quæ omnino a commodatario præstari debet, cum officium humanitatis, quod commodans, commodando rem ad usum gratuitum, ipsi non debeat esse damnosum; maxime cum usus rei commodatæ nimis omnino strictus sit, neque cum usufructu rei comparari possit, qui laxior omnino est.

Th. LX.

Quid juris sit
in deposito.

Minus adhuc habetur in contractu *depositi*, per quem res mobilis depositario ad nudam *custodiam* traditur, non ad usum. Adeoque hinc constat, secundum essentiam huius contractus depositario nullum usum rei depositæ, ac proinde neque abusum concedi; verum rem omnino intactam asservare debet, atque si eandem contrectaverit, hoc in vitiosum quendam *abusum* atque *illicitum* discedit. *L. 16. ff. de cond. furt.* Quod si tamen vel pactum expressum vel tacitum, v.g. pecuniam non obsignatam deponendo, accesserit, quo usus rei vel etiam abusus v.g. pecuniæ, concessus fuerit, sine dubio consumendi facultas intelligitur collata, adeo, ut sufficiat rem acceptam in genere ejusdem quantitatis & qualitatis restituere. *L. 1. §. 34. L. 25. §. 1. ff. de pos. L. 7. L. 8. Cod. eod. Mevius Part. 8. dec. 164.*

Th. LXI.

Quid juris in
eo, qui pecuniam alie-

Pariter in *abusum pecuniæ illicitum* cedit, quando quis pecuniam alienam, quam ex administratione penes se habet, veluti tutor, negotiorum gestor, officialis ararii publici

blici &c. contra fidem contractus in proprios usus conver-
 terit, is enim a tempore contrectationis factæ, qua pecu-
 niam talem consumsit, usumque ejus vel abusum sibi ar-
 rogavit, ad *usuras centesimas* obligatur, easque punitorias
 præstare debet, nimirum in pœnam violatæ fidei admini-
 stratorix. Declarat hoc ipsum *L. 38. ff. de negot. gest. ver-*
bis: Si non intulit rationibus creditoris, cujus negotia gerebat,
eum pecuniam a se debitam merito usuras bona fidei judicio præ-
staturum, sed quas usuras debet, videamus, utrum eas, qui-
bis aliis idem creditor fœnorasset, an & maximas usuras, quo-
niam, ubi quis ejus pecuniam cujus tutelam negotiare aut ma-
gistratus municipii publicum in usus suos convertit, maximas
usuras præstat, uti est constitutum a Divis Principibus, sed istius
diversa causa est, qui non sibi sumpsit ex administratione num-
mos, sed ab amico accepit, & ante negotiorum administratio-
nem. Nam illi, de quibus constitutum est, cum gratuitam, cer-
te integram & abstinentem omni lucro præstare fidem deberent,
licentia, qua videntur abuti, maximis usuris, vice cujusdam
pœna, suajiciuntur. Add. L. 7. §. 4. 5. 10. ff. de administ. tuto.
l. 1. Cod. de usur. pupillar. Neque obstat L. 10. §. 3. ff. mand. ibi
enim per usuras legitimas intelliguntur centesimæ, five
maximæ, quæ juxta styllum Jctorum veterum legitima di-
cuntur. Atque hoc modo textum conciliat. Lauterbach
Colleg. præf. Pand. tit. mand. Concl. 30.

Th. LXII.

Cæterum controvertitur inter Doctores: An jure ho-
 dieo adhuc illæ *usura centesima* in dictis casibus obtineant, An hodie usuræ cente-
 In hoc admirum omnes consentiunt, quod istæ personæ ad simæ de-
 usuras ordinarias teneantur; Excepto tamen *officiali publi-* beanur.
 co, qui certum habet reddendæ pecuniæ præfixum termi-
 num,

num, iste enim intermedio tempore pecuniam quæstoriã in proprios usus convertens, lucrum inde perceptum in rationes publicas referre non abligatur, modo terminos præscriptos rite observet, quia scilicet ante lapsum illius termini in nulla mora est constitutus, atque idcirco pœnam moræ sentire non debet, prout recte concludit. Brunne- man ad *L. 10. §. 3. ff. mand. num. 8. 9.* Quoad reliquas vero personas, putant nonnulli Doctores, hodie saltem ad con- suetas & more regionis usitatas obligari. Rauchar *Part. 2. Quæst. 26. num. 23 & sequ.* Alii contra sentiunt, quorum sen- tentia duobus nititur fundamentis. Primo, quia hoc no- stro jure nullibi reperitur relatum, ergo stare adhuc de- bebit, arg. *L. 27. Cod. de testam.* Secundo, quia eadem ratio, pœna scilicet violatæ fidei contractus superest; Unde con- stitutum hoc Juris Romani, etiam praxi Imperii hodierna obtinere debere, cesset Berger *Oec. Jur. Lib. 1. tit. 4. ib. 10. not. 8.* Verum cum ratio illa Juris Romani partim ex do- & trina saltem disciplinæ Stoicæ a Jctis veteribus desumpta; partim mere politica sit, ad statum reipublicæ Romanæ popularem maxime respiciens, ac proinde ad statum Im- perii hodiernum minime quadret; Idcirco contrariam opi- nionem magis tuendam arbitramur, neque enim receptio Juris Romani, contra analogiam juris hodierni imperialis est explicanda.

Th. LXIII.

Quid juris in pignore. Similiter restrictus est usus & abusus in pignore, utpote quod pariter non ad usum, sed saltem ad securitatem credi- toris traditur. §. 4. *Inst. quib. mod. re contr. oblig.* Nequit proinde creditor ultra finem contractus sibi plus aliquid in re

re pignoratā arrogare. Exceptio tamen est, in pignore, quod cum pacto antichretico traditur, per quod facultas utendi fruendi fructibus, in compensationem usurarum, atque idcirco, etiam consumptio atque corruptio fructuum conceditur, juxta *L. 33. ff. de pignorat. act.* Siquidem vox, *uti*, in dicto textu plenissime accipienda est, ut etiam ex natura correlatorum, potestatem *abutiendi* complectatur, cum vocabulum antichresis utrumque in se contineat, Lauterbach *Colleg. pract. pand. tit. de pignorat. act. Concl. 6 & sequ.* Adjicitur autem tale pactum vel *expresse*, vel *tacite*, eo nimirum casu, quando *res frugifera* loco pignoris tradita; Tunc enim, ne translatio possessionis habeatur frustranea tacita facultas utendi & abutiendi fructibus intelligitur concessa. *L. 17. Cod. de usur. L. 8. ff. in quib. caus. pign.*

Th. LXIV.

Est porro restricta utendi atque *abutiendi* facultas, circa *res communes*, quæ vel per conventionem societatis expressam, vel per incidentem quandam communionem ad plures pertinent. Quamquam enim dominium rerum communium ipsam rerum substantiam afficiat, ac proinde communes domini effectus tribuat; Attamen propter concurrens condominorum interesse restricta habetur potestas, ita ut prohibentis conditio habeatur melior, secundum *L. 28. ff. comm. divid.* adeoque unus, invito altero, nihil de re communi disponere, nihilque de toto imminuere, deteriorare, aut transformare in aliam speciem possit; Et si quid tale annifus fuerit, ad interesse obligatur. *L. 19. Cod. famil. ercisc.*

Abusus rerum communium.

F

Th. LXV.

Th. LXV.

Quid juris circa abu-
sum in Loca-
tione con-
ductio-
ne.

Potissimum vero sese exerit *Abusus* rerum corporali-
um circa contractum *Locationis*: *Conductionis*. Quando Con-
ductur in re sibi locata, male, uti notat *L. 3. Cod. Loc. Cond.*
vel *perverse*, prout *cap. 3. X. de loc. cond.* exprimit: *ibi ver-*
satus fuerit. Per quæ verba omnis rei locatæ illicitus abu-
sus, quocunque modo contigerit, & qui contra fidem con-
tractus fit, intelligendus venit. *Mevius Resolut. illustr. cap.*
3. th. 74. & sequ.

Th. LXVI.

Abusus
Conductio-
ris in fru-
ctibus.

Est vero hic bene differentia tenenda, inter ipsam
substantiam rei locatæ, & inter *fructus*. Hos conductor
pleno jure contractus percipit, separando a fundo, suos fac-
cit, atque ideo libere iisdem utitur atque abutitur, juxta
modulum potestatis dominicæ; Adeoque sive in fructibus
separatis colligendis, sive asservandis, iisdemque corrup-
pendis, aliquid scienter vel per negligentiam conductor
committat, locatoris nihil interest, quippe qui integram
suam pensionem absque necessaria remissione aut diminu-
tione capit, ita ut omne periculum illorum, casu vel cul-
pa contingens, ad solum conductorem pertineat. *L. pen.*
ff. de usufr. legat.

Th. LXVII.

Abusus
Conductio-
nis in ipsa
substantia
rei locatæ.

Abusus vero rei locatæ in ipso corpore sive *substantia*
committitur variis modis: Et quidem vel naturali vel ci-
vili. *Naturalis* abusus fit per *deteriorationem naturalem*, qua
dolo aut culpa conductoris de fundo locato quid decedit,
aut ille penitus corrumpitur, vel per minus rectam cultu-
ram

ram fundus deterior redditur; debet enim Conductor re locata uti, sicuti decet bonum patrem familias, & uti regulæ œconomicae pro more cujusvis regionis exigunt. Unde, si contra hoc fecerit, abusum facit illicitum, & locatori ad omne interesse sive reparationem damni, inde provenientis, obstringitur; Unde *arbores frugiferas* ex fundo cedere non potest. *L. 45. §. 13. ff. de jur. fisci.* Sin tamen vetustate corruerint, vel tempestate dejectæ fuerint, in locum illarum alias substituere tenetur, ut sic fundus in bono statu conservetur. Carocius de *locat. Cond. Part. 4. Quest. 24. num. 1. & sequ.* Similiter abusus Conductoris existit per *intempestivam fundi culturam*, vel etiam *intermissam* aut non rite applicatam *feminationem*, dadurch die Felder ausgeartet oder auch ausgefogen werden; prout clare decidit Jētus in *L. 25. §. 3. ff. Loc. cond. ibi: Conductor omnia secundum legem Conductionis facere debet, & ante omnia colens curare debet, ut postea rustica suo quoque tempore faciat, ne intempestiva culiura deteriorem fundum faceret. Præterea villarum curam agere debet, ut eas incorruptas habeat. Add. L. 11. §. 2. Locat. L. 19. Cod. eod. §. 5. Inst. eod. Wegen. de loc. Cond. c. 12. num. 53. & sequ.*

Th. LXVIII.

Cum ergo Conductor *omnia secundum legem conductionis facere debeat*, juxta *d. l. 25. §. 3. ff. loc. cond.* Idcirco facile inductione inde consequitur, quod abusus rei locatæ illicitus eveniat; Quando Conductor rem locatam ad alium usum transfert, quam pacto ac lege conductionis concessus fuerit; ut si forte conductor ædibus, ad habitandum, vel ad merces aut fruges recondeudas, concessis, abutatur

Confectarium.

tur ad stabulum animalium, macht einen Ruhe- oder Pferde-
Stall daraus &c. Vel si quis *Equo*, ad equitandum locato,
velit ad vecturam gravioris plaustrī, aut alio modo appli-
care, vel iter cum eo ultra fines præscriptos extendere.
Struv. *Dec. Sabbath. cap. 9. dec. 10.* Mynſing. *Cent. 6. obs. 88.*

Th. LXIX.

Abusus rei
locatæ mo-
ralis.

Abusus etiam *moralis* in re conducta existit, si quando
mala fama per conversationes suspectas fundo, v. g. ædibus
locatis attrahitur, forte inducendo meretrices, aut reci-
piendo scienter facinorosos homines, per quos malus ru-
mor enascitur. Carocius *de loc. Cond. Quæst. 26.* Pariter si
conductor propriam, uxorem, liberosque, aut quos habet
in familia sua, ad ministerium malitiæ alat, atque conniveat,
vel etiam hortetur, ut more meretricio vivant, in vitiosum
& culpabilem abusum incidit. Wegen. *de loc. Cond. cap. 12.*
n. 56. Similiter si quis domum conductam ad ludos vitiosos
exercendos præbeat, culpæ atque abusus reus fit. Meno-
chius *de arbitr. Jud. Quæst. Libr. 2. Cas. 78.*

Th. LXX.

Conductor
propter ta-
lem abu-
sum potest
expelli.

Est autem eo nomine in jure provifum; Ut Condu-
ctor propter talem *abusum* rei locatæ etiam ante tempus
locationis finitum, expelli queat, prout decidit *L. 3. Cod. loc.*
Cond. Nov. 120. cap. 8. Cap. 1. X. de loc. Cond. Idque procedit,
sive fit abusus naturalis sive moralis. Lauterbach *Colleg.*
pract. pand. tit. Loc. Cond. Concl. 48.

Th. LXXI.

Th. LXXI.

Nec validum est *pactum renunciativum* inter locatorem & conductorem speciatim initum, per quod locator isti An valeat renuncia-
tio Legis
istius 3tia. renunciaverit siquidem hoc invitaret ad delinquendum, adeoque nullum atque invalidum haberi debet, maxime, cum tale pactum contra indolem & naturam contractus locati conducti foret, qui tendit ad fundum, non male, sed bene, uti decet honestum virum & bonum patrem familias, colendum, uti recte monet *L. 54. §. 1. ff. loc. Cond.* Ac proinde talem cautelam improbat. Stryckius de *Cautel. Contract. Sect. 2. cap. 9. th. 17.*

Th. LXXII.

Restringitur tamen tale assertum ad tale pactum, quod Declaratio
subjicitur. *abusum moraliter* vitiosum concederet, hoc enim tanquam turpe atque illicitum habendum foret. Secus est circa illud pactum, quod ad *abusum* saltem *naturaliter* vel civiliter talem pertingeret, hoc enim facilius pacto indulgeri potest, si modo publico non fiat noxium. Talis enim renunciatio ad jura privatorum saltem spectaret, ac proinde pactis privatorum magis est obnoxia. *L. 38. ff. de pact.* Quale est illud; quando Conductor sibi speciali pacto prospexerit, den fundum conductum zu seinen Nutzen und Bequemlichkeit einzurichten. Ubi quæritur: Anne tunc hortum, ædes, pro arbitrio suo, inconsulto locatore, immutare queat. v. g. hortum in agrum convertendo, arbores frugiferas cædendo &c. Id quod primo intuitu omnino affirmandum censeri poterat, cum per tale pactum videtur debitor *generis* effici, ita, ut sufficiat, fundum, finito locationis

tempore, in eodem statu restituere, in quo fuit primo conductionis tempore. Verum, cum omne pactum generaliter conceptum semper juxta indolem atque analogiam cujusvis contractus, cui adjicitur, sit interpretandum. Ideirco facile concludendum, hoc pactum, indefinite conceptum, Conductori non omnimodam potestatem, re conducta abutendi, eamque pro lubitu transmuttandi, conferat, sed eam saltem, quæ proprietati non sit noxia, atque ita comparata, ut, destinato tempore, omnia in pristinum statum possint restitui. Alias enim tale pactum aliquod infinitum comprehenderet, a quo jura abstinent. Exinde consequitur, quod, stante tali pacto, Conductor conclavia, sibi elocata, perfringere, atque in unum contrahere, cum paries iste intermedius facile reponi queat. At vero e contrario sylvam non cæduam non licet in arbum convertere, quamvis illud conductori magis proficuum videatur, cum extirpata sylva non facile renasci queat; & inde fundo conducto perpetuam & non facile redintegrandam deteriorationem inferret.

Th. LXXIII.

Requisita
ad hoc, ut
Conductor
propter
abusum
possit expelli.

Ut vero Conductor propter abusum rei locatæ ante tempus locationis finitum expelli queat; Tria & quidem conjunctim sunt necessaria; Primo, ut sit deterioratio non levis, verum notabilis atque alicujus momenti, ubi tamen quantitas & qualitas merito arbitrio prudentis judicis æstimanda relinquitur. Menochius de A. J. Q. *Lib. 2. Cens. 8. cap. 78.* Secundo, ut vergat ad perpetuam ipsius substantiæ deteriorationem, siquidem mala fructum

Etiam cultura, fundo non nociva in damnum saltem conductoris cedit neque eapropter conductor expelli potest. Mantica *de tac. & ambig. Convent. Lib. 3. tit. 7. n. 17.* Tertio, ut dolo malo, lata vel levi culpa conductoris illud damnum evenerit. Siquidem de levissima culpa conductor non tenetur. *Wegen. de loc. Cond. cap. 12. num. 55.* Denique quarto his adficiendum, quod licet talia requisita adpareant, atque a locatore probari possint; Non tamen liceat conductorem propria autoritate de fundo conducto eicere; Verum contra sponte cedere nolentem autoritas competentis iudicis sit imploranda.

Th. LXXIV.

Verum hic quæritur: Quando plures res uno eodemque contractu locatæ fuerint, vel si unus fundus plures pertinentias habeat, an propter abusum unius rei vel partis, Conductor de toto fundo expelli queat! Id quod simpliciter affirmandum, censet. *Wegen. de loc. Cond. cap. 12. num. 57.* Nos vero distinguendum esse putamus, an plures tunc istæ res sunt pertinentiæ unius fundi, tunc certe propter coherentiam partium, vitium & abusus unius partis, totum corpus afficit, atque ideo recte expulsioni locum facit, cum causa in se individua, etiam individuum habeat effectum; Aut vero plures res elocatæ invicem non sunt connexæ, tunc pœna abusus se ultra rem deterioratam non potest extendere.

Th. LXXV.

Th. LXXV.

Abusus Locatoris non debet esse Conducto-ri noxius.

Sicuti vero Conductor non potest re conducta abuti, in præjudicium locatoris: Ita pariter neque Locator, durante conductionis tempore, potest facultate sua dominica abuti in noxiam Conductoris, forte demoliendo aedes, aut cædendo arbores frugiferas &c. Est enim contractus locationis conductionis reciprocus, & sic neutri gravamen est inferendum, quo fides contractus utrinque violetur.

Th. LXXVI.

Abusus incidens in crimen furti.

Incidit autem in specie ille *abusus*, qui circa res mobiles contra fidem contractus admittitur, juxta definitionem Juris Romani, in *crimen furti*. Prout de *abusu rei commodata* notat L. 5. §. 8. ff. *commod.* ibi: *Quin imo, & qui alias re commodata, utitur, non solum commodati verum furti etiam tenetur.* De deposito disponit Textus. L. 10. ff. *de condict. furtiv.* ibi: *Qui furtum admittit, vel re commodata vel deposita utendo, conditione quoque ex furtiva causa obstringitur.* Idem juris est in creditore, qui pignore utitur. Sicuti hæc omnia plenissime conjungit §. 6. *Inst. de oblig. qua ex del. nasc.* ibi: *Furtum fit, non solum, cum quis intercipiendi causa rem alienam amovet; sed generaliter, cum quis intercipiendi causa rem alienam amovet; sed generaliter, cum quis alienam rem, invito domino, contrectat, itaque sive creditor pignore, sive is, apud quem res deposita est, ea re utatur, sive is, qui rem utendam accepit, in alium usum eam transferat, quam cujus gratia*

gratia ei data est: furtum committit, veluti, si quis argen-
 tum uiendum acceperit, quasi amicos ad cœnam inuitaturus,
 & id peregre secum tulerit, aut, si quis equum gestandi causa
 commodatum, sibi longius aliquo duxerit, quod veteres scripse-
 runt, de eo, qui in aciem equum perduxisset. Attamen hoc
 ipsum limitatur, quando quis absque dolo malo hoc fece-
 rit, iuxta opinionem duæus, quod existimet, dominum
 consensurum fore, tunc enim a crimine furti excusatur,
 cum furtum sine affectu furandi non fiat. Atque in hanc
 rem extat textus expressus in *L. 76. pr. ff. de furt. ibi: Qui*
re sibi commodata, vel apud se deposita, usus est aliter, atque
accepit, si existimavit, se non invito domino id facere, furti
non tenetur. Id quod iudex prudenti arbitrio diiudicare
 debet. Menochius *de arbitr. Jud. Quæst. Lib. 2. Cas. 298.*

Th. LXXVII.

Iuxta praxin Imperii hodiernam circa casus superius ^{Praxis Im-}
 enumeratos, secundum *Articulum CLXX* Constitutionis Cri- ^{perii ho-}
 iminalis procedendum esse volunt, adeo, ut talis *abusus rei* ^{dierna.}
 commodatæ, pignoratæ, depositæ &c. proprie non sit fur-
 tum, siquidem commodatarius, depositarius, creditor
 rem non ex possessione domini contrectet, verum ean-
 dem ex manu domini volentis & tradentis accipiat, ipsa-
 que rei substantia domino salva maneat, cui rem, finito
 contractu, reddit; atque idcirco furtum rei non fiat, ne-
 que ordinaria pœna furti locum habere possit. arg. *L. 55.*
§. 1. ff. de administr. tutor. Stryckius *Us. mod. pand. tit. Com-*
mod. th. 2. Interim tamen species *delicti* est, quod proxi-
 me

G

me ad furtum accedit, eique quodammodo simile habetur, uti declarant verba dicti articuli 170. solche Mißthat ist einem Diebe gleich zu strafen; Quanquam vero dictus textus saltem de deposito agat, ob rationem tamen generalem, de omni calu accipi debet, quando quis re aliena contra fidem contractus abutitur; prout recte exponit Clafen *Comment. Constit. Crim. ad art. 170.* verbis: *Duo sunt hujus articuli membra. Prius agit de delicto, quod consistit in abusu, aut illicito usu rei depositæ, contra deponentis intentionem.* Cum vero, juxta jus imperii hodiernum, pœna furti variet, pro differentia circumstantiarum: Ita pariter hic abusus rerum variis modis coercendus venit, prout malus contrahentis affectus concurrat, aut pro ratione damni minoris aut majoris, quod domino inde emergit. Kressius *Comment. ad Constit. Crimin. ad d. art. 170.*

Th. LXXVIII.

Judicium
de abusu
rerum.

Judicium de abusu rerum licito atque illicito, ad arbitrium boni viri referri debet; uti habet formula Cautionis a fructuario præstandæ, quæ extat in *L. 1. ff. usufr. qu. cav.* Ubi diserte exprimitur: *Id cedere in abusum illicitum si fructuarius aliter re utatur, quam vir bonus arbitratur.* prout sunt verba *d. L. 1. §. 6.* Licet vero hic textus saltem de fructuario loquatur, atque de abusu rei alienæ; Attamen generaliter de abusu rerum tam alienarum quam propriarum potest accipi, nec non de abusu tam licito quam illicito, cum par sit utrobique ratio. Si quidem omnis usus atque abusus rerum corporalium in facto

facto consistit, & pro conditione personarum, qualitate rerum, pro ratione temporis aliarumque circumstantiarum maxime variat; Adeoque necesse est, totum hoc iudicium arbitrio boni viri, hoc est, prudentis Iudicis committere, qui pro modo admissi statuere debet. Quod enim in una persona nimis lautum videre poterat, id, pro more regionis, in alia persona ad victum congruum pertinere potest; atque hoc modo in similibus casibus erit iudicandum.

Th. LXXIX.

Remedia contra *abulum rerum corporalium illicitum* Remedia in iure varia habentur, quibus vel damnum futurum aut contra ab- imminens præcavetur, vel etiam jam datum refarcitur. Ad usum illici- illa spectat *Cautio de re non abutenda*, quam fructuarius ea- tum. rum rerum, quæ usu non consumuntur, omnibus, quo- rum interest, proprietatem rei salvam esse, præstare debet, juxta dispositionem *l. 2. ff. Ususfruct. qu. cav.* Neque dubium est, quin ista, etiam in aliis casibus, *pacto* partium exigi atque constitui queat; Siquidem nemini interdictum securitati suæ, ut modo potest, prospicere, uti apparet *ex l. 5. ff. fam. erisc. §. 4. Inst. de offic. jud.*

Th. LXXX.

Possunt præterea ad præcavendum *abulum rerum ir-* Mandata reparabilem, etiam contra ipsum Dominum, *mandata sine sine clau-* clausula a magistratu competente decerui, quando nimi- sula. rum

G 2

rum

rum vel interesse publicum concurrat, veluti fit in deva-
 statione sylvarum, vel ubi periculum est in mora; atque
 utroque casu etiam ad instantiam privatorum id fieri po-
 test; Imo propter publicam utilitatem magistratus quoque
 ex officio procedere potest ac debet.

Th. LXXXI.

Remedia alia
 contra da-
 mnum jam
 datum.

Propter damnum vero jam datum competunt vel
 actiones ex contractu, quo quis nobis obligatus est, ad
 rem salvam atque illaem restituendam. Similiter actio
 legis Aquiliae locum habere potest, quando alio modo da-
 mnum nobis ex abusu illicito contigit, uti refertur
 textus in *L. 25. §. 5. ff. Locat.*

ULB Halle
001 601 61X

3

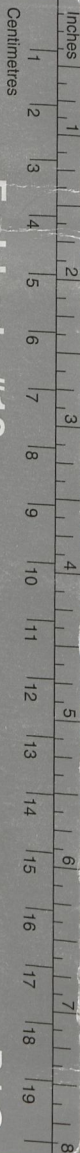
TA-202

Pri. 3. num. 11.

1752, 3

Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

Farbkarte #13

B.I.G.

INAUGURALIS
E
UM EST, CIRCA
CORPORALIUM
UE ILLICITUM
AM
UVANTE
T
SULTORUM ORDINE
NENTE
TIAN-ALBERTINA
D PRÆSIDE
O GOTTLIEB
JVIO
CELLARIO, CONSILIARIO
DINIS JURIDICI PRIMARIO,
p. t. DECANO
QUE IURE HONORES
S OBTINENDOS
UAR. M DCC LII.
TUEBITUR
NUS SCHILHORN
IEBURGENSIS.

I Æ,
TSCHII, ACAD, TYPOGR;

